

Ștefan SUSAI
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
(Chișinău)

CZU: 821.135.1:7
ORCID: 0000-0002-9234-9626
DOI: 10.5281/zenodo.3419149

**RAMPA, O PUBLICAȚIE UNICĂ
ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ.
PERIOADA 1911-1921**

***Rampa*, a unique publication of the Romanian press in the period of 1911-1921**

Abstract: *Rampa* was remarked as a daily new spaper of theatre, music, art and literature, published in Bucharest, whose first issue appeared on 16 October 1911, at the initiative of N.D. Cocea and Alexandru Davila, an informative, critical and guidance paper for artists and the public. The first issue was sold in 3,000 copies, requiring reprinting to meet the high demand. For a long time *Rampa* has meant the only specialized daily new spaper in the world. In this article, we retrospectively present the first life decade of the publication. Between 1915 and 1918, the publication was entitled *Rampa Nouă Ilustrată*, led by its new director, M. Faust-Mohr. *Rampa* had many collaborators, such as N.D. Cocea, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Ion Minulescu, Eugen Lovinescu, Liviu Rebreanu, Alexandru Macedonski, Ioan Alexandru Bratescu-Voinesti, Constantin I. Nottara, Benjamin Fundoianu, Mihail Sebastian, Ovid Densusianu, Dimitrie Anghel.

Keywords: publication, writers, theatre, cultural climate, our literature, novels, state of the press, readers, Romanian Academy, philological polemics, Romanian publishing environment.

Rezumat: *Rampa* s-a remarcat ca un cotidian de teatru, muzică, artă și literatură, publicat la București, al cărui prim număr a apărut la 16 octombrie 1911, din inițiativa lui N.D. Cocea și Alexandru Davila, un organ de informație, de critică și de îndrumare pentru artiști și pentru public. Primul număr s-a vândut în 3000 de exemplare, fiind nevoie de o retipărire pentru a putea satisface cererea nesferat de mare. *Rampa* a însemnat pentru mult timp singurul cotidian de specialitate din lume. În acest articol prezentăm retrospectiv primul deceniu de viață al publicației. Între 1915 și 1918, cotidianul a apărut sub denumirea de *Rampa Nouă Ilustrată*, sub conducerea noului director M. Faust-Mohr. *Rampa* a avut de-a lungul timpului numeroși colaboratori, printre care: N.D. Cocea, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Ion Minulescu, Eugen Lovinescu, Liviu Rebreanu, Alexandru Macedonski, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, Constantin I. Nottara, Benjamin Fundoianu, Mihail Sebastian, Ovid Densusianu, Dimitrie Anghel.

Cuvinte-cheie: publicație, scriitori, teatru, climatul cultural, literatura de la noi, romane, starea presei, cititori, Academia Română, polemici filologice, peisajul publicistic românesc.

Primul număr al *Rampeii* a apărut duminică, 16 octombrie 1911. Chiar pe prima pagină, dedesubtul titlului, scria: *Teatru, Muzică, Literatură, Artă*. Nouă publicație se distingea în peisajul presei culturale de alte publicații. *Convorbiri Literare* își arătase încă de la început opțiunea pentru critica literară. Cu un an înainte de apariția *Rampeii* își încetase activitatea *Sămănătorul*, publicație ce avusese un rol important în climatul cultural de la începutul secolului XX. De altfel, numele unor colaboratori ai *Sămănătorului* îi vom regăsi în paginile *Rampeii*: Dimitrie Anghel, Mihail Sadoveanu.

În articolul-program din primul număr al *Rampeii* se precizează că noua publicație este: (...) *un organ de informație, de critică și de îndrumare pentru artiști și pentru public (...). El va căuta să răspândească pretutindeni dragostea de literatură, dorul de frumos, credința în puterea de prefacere și de înălțare sufletească, al cuvântului scris*.

În primul număr al *Rampeii* este publicat un interviu cu actrița Suzanne Deprès, articolele „Viața în aer liber”, „Cafeneaua literară”, „Cinematografele din capitală”, „Alergările curselor de cai”. Tot în primul număr regăsim un articol – „În lumina *Rampeii*” – despre piesele jucate la Teatrul Național din București și informații despre Teatrul Național din Craiova.

La acea vreme *Rampa* nu avea casetă redacțională. Semnăturile din primul număr aparțin lui Alex Mavrodi, Ioan Nicoară, N. Davidescu, M. Faust.

Rampa precizează pe prima pagină că „apare în fiecare zi cu excepția zilei de luni”. A doua zi, luni, apare totuși al doilea număr.

Prima pagină este ocupată de interviul cu Ion C. Bacalbașa, Directorul General al Teatrelor și de un articol intitulat „Prinosul unui iconoclast” semnat de poetul Dimitrie Anghel. Articolul pe trei coloane al lui D. Anghel este practic discursul pe care poetul urma să îl susțină în acea zi la dezvelirea bustului lui Mihai Eminescu.

În al doilea număr al noii publicații regăsim rubrica ce va deveni consacrată sub titlul „În lumina *Rampeii*”.

Numărul trei al *Rampeii* nu apare marți, ci miercuri, 19 octombrie 1911. În articolul de fond intitulat „Pentru Viitor”, Al. Davila scrie despre rolul noii publicații.

(...) *În articolul-program al Rampeii s-a arătat idealul de propășire al acestui ziar. Ca orice ideal, acesta va fi greu de atins, și ne dăm bine seama câtă luptă, câtă trudă va trebui să depunem (...).*

În numărul patru al *Rampeii*, joi, 20 octombrie 1911, regăsim un interviu cu Mihail Sadoveanu. Interviul ne ajută și el să înțelegem climatul cultural, dar și economic, în care s-a produs apariția *Rampeii*.

Am întâlnit pe marele nostru scriitor și director al Teatrului Național din Iași, pe Calea Victoriei. Era cu câteva zile înainte de apariția Rampeii. Cum m-a văzut m-a întrebat dacă e adevărat că vom scoate un organ zilnic al teatrului și artelor. În loc de orice alt răspuns i-am arătat geanta plină de manuscrise și corectările primei pagini a primului nostru număr.

– Știi, e o încercare îndrăznească. (...) Veți găsi oare miile de cititori necesari unui organ zilnic?

I-am răspuns domnului Sadoveanu:

– *Dă-mi voie să fiu ceva mai optimist ca d-ta. Dacă e adevărat că acum 10-12 ani cititorii se puteau număra pe degete, iar revistele săptămânale abia puteau să-și tragă sufletul câteva luni de zile, azi avem un public cititor numeros și inteligent. Când romanele duminale se vând în 15, în 20 de mii de exemplare nu mai poate fi vorba de o criză literară. (...). Rampa va putea să se menție, mai ales dacă vom avea sprijinul d-tale și al scriitorilor români.*

– *Sprijinul meu îl veți avea necondiționat. Și ca director de teatru și ca literat voi da concurs unei inițiative literare și artistice care depășește încercările obișnuite.*

Spre finele anului, sâmbătă, 3 decembrie 1911, nr. 40, în pagina a doua, *Rampa* anunța că „a luat o hotărâre îndrăzneată”:

Cu începere de săptămâna viitoare, ziarul Rampa va edita o serie de romane din capodoperile literaturii universale.

Noutatea consta în faptul că *Rampa*, spre deosebire de încercările anterioare ale altor publicații, va tipări doar romane. Primul scriitor ce urma a fi publicat era Dostoievski.

Până la finele anului 1911 au mai semnat în paginile *Rampeii* nume importante din literatura română: Eugen Lovinescu, Gala Galaction, Ion Minulescu, au apărut interviuri cu Barbu Delavrancea și Alexandru Vlahuță, o traducere de Tudor Arghezi.

Primul număr al *Rampeii* în anul 1912 apare duminică, 1 ianuarie. Gala Galaction ocupa prima pagină cu „Revelionul într-o țară depărtată”. Merită consemnată măcar o propoziție:

A fi artist în țara aceea: însemnează a fi magnific preot la altarul zeiței Umanitatea.

Eugen Lovinescu scrie tot în același număr, pagina a doua, despre anul singuratic. „Stau în casă la geam, mă uit afară cu duioșie. An nou, ce-mi aduci: moartea sau viața?”. Regăsim în pagina menționată anterior și un articol despre poeziile lui Dimitrie Anghel.

Rampa căuta permanent să afle părerea scriitorilor despre literatura de la noi. În numărul 65, de vineri, 6 ianuarie 1912, Ovid Densusianu afirma:

Ce ar fi fost literatura noastră dacă generațiunea de la 1840 nu s-ar fi gândit să-și asimileze sufletul literaturii europene? Atunci era romantismul, astăzi e simbolismul. (...) Literatura unei țări nu se poate izola de curentul de idei care însufletește alte literaturi.

Densusianu este întrebat ce a progresat mai mult la noi: versul sau proza?

Mișcarea nouă a atins mai mult producțiunea poetică; proza a rămas mai departe de acțiunea ei binefăcătoare.

Seria de interviuri pe tema literaturii va continua pe tot parcursul anului 1912. Vor răspunde întrebărilor *Rampeii* Al. Brătescu-Voinești, M. Dragomirescu, D. Nanu, Dimitrie Anghel, Dumitru Karnabatt, D. Macedonski, I.A. Bassarabescu, Corneliu Moldovanu.

Rampa împlinea șase luni de la apariție, motiv pentru care luni, 9 aprilie 1912, N.D. Cocea scrie articolul „Ce-a fost și ce trebuie să fie *Rampa*”.

Rampa a fost până azi mai mult un organ anodin de informații artistice și literare. Ea va trebui să devină un organ de luptă și de îndrumare.

Două zile mai târziu, *Rampa* publică pe prima pagină un mesaj către cititori. Este vorba de o mai bună organizare a publicației, de îmbunătățirea ei. Pagina a doua va urma să fie împărțită în următoarele rubrici permanente: „Romanul”, „Poezia”, „Viața Intelectuală” ș.a.

La jumătatea anului 1912, luni, 11 iunie, nr. 191, se publică pe prima pagină „Plebiscitul *Rampeii*”. Se face referire la premiile Academiei care ar fi provocat o adevărată furtună în lumea literară românească la începutul celui de-al doilea deceniu al secolului XX. *Rampa* vrea să afle de la cititori care este în opinia lor cel mai mare poet și cel mai bun romancier sau nuvelist român. Răspunsurile urmau să fie premiate – asistăm la o nouate – cu cărți în valoare de 100, de 50 și respectiv 30 de lei.

În numerele următoare *Rampa* acordă o atenție deosebită trecerii în eternitate a lui I.L. Caragiale și despre rolul lui în cultură.

Viață intelectuală face și obiectul unui articol semnat de Liviu Rebreanu în *Rampa*, joi, 2 august 1912, nr. 234. Rebreanu își intitulează articolul „Modernismul”:

În viață intelectuală de astăzi – această viață atât de bogată în zeități false și credințe deșarte – nimic nu este mai adorat și mai hulit ca modernismul. (...) Și avem o mulțime de scriitori la modă ale căror succese se datoresc numai acestui modernism. Acești scriitori sunt sfârlezele curentelor, flaneurii șandramalelor intelectuale, microfoanele vibrațiilor celor mai recente mișcări literare. Poate că nu sunt lipsiți de talent, dar ei aparțin mai mult industriei literare, decât adevăratei nobile literaturi. (...)

În toată această atmosferă literară destul de apăsătoare este de remarcat un număr al *Rampeii* de joi, 18 octombrie 1912, nr. 299. Deschiderea se intitulează: „Versuri inedite de Creangă, găsite în manuscriptele Academiei”.

Spre finele anului 1912, luni, 19 noiembrie, nr. 326, pagina 3, un articol intitulat „Se citește mai puțin? Războiul și criza de librărie” ne ajută să înțelegem piața de carte din acea vreme. Leon Alcalay, proprietarul editurii cu același nume, răspunde întrebărilor *Rampeii*:

Criza de librărie se resimte destul de mult. Am o scădere de 20-25 la sută. Edițiile ieftine sunt foarte căutate. Însă câștigul la ele e mic. Nu se citește mai puțin, însă se citesc cărți ieftine. Manuscrisele pentru editurile mele vin mereu, ba chiar mai multe ca înainte.

Tocmai editura Alcalay va tipări la finele anilor '20 romanul *Ion* al lui Rebreanu, colaborator al *Rampeii*.

Finalul de an 1912, primul an de apariție complet de la înființarea *Rampeii*, aduce în atenția cititorilor un articol intitulat „Un prohod... literar”, joi, 20 decembrie, nr. 352, semnat Gh. Voină.

(...) Pe filele albe ale volumului intitulat Scriitorii și operele lor în anul 1912. – E o dungă neagră, o dungă de doliu. Căci trebuie să facem o constatare tristă și de nedărmătat: anul 1912 e cel mai sărac din șirul celor din urmă, pe câmpul producțiilor literare. (...)

Anul 1913 aduce încă din primele zile un articol intitulat „Persecutați piesele românești!”, semnat de Liviu Rebreanu. În numărul de joi, 3 ianuarie, 359, Rebreanu afirma că trebuie făcută o selecție riguroasă a pieselor de teatru românești.

Să încurajăm sau să „persecutăm” piesele românești? Să le „persecutăm”. Să facem o selecție severă, cinstită și folositoare. Să nu mai jucăm douăsprezece piese originale proaste într-o stagiune. Să jucăm șase dar bune!. (...) Deci persecutați piesele românești!

În numerele următoare ale *Rampeii* asistăm la un schimb de replici între Macedonski și Rebreanu pe tema promovării unor tineri scriitori. Macedonski afirma în articolul „La Vorbe, Fapte” din *Rampa*, 12 ianuarie 1913, nr. 367, că *nu voi iubi și nu voi cinsti însă niciodată pe acei oameni, oricare ar fi ei, care vor fi nemți la Viena, unguri la Budapesta și români la București...*

Rebreanu îi dă replica în *Rampa*, câteva zile mai târziu:

(...) *Astăzi, cu acest sistem, scriitori români care au terminat un sonet – se intitulează, cu o rară modestie „maestre” – mâine, poimâine ar fi siliți să își ia titlul de „geniu” sau „arhimaestru”, ceea ce le-ar stânjeni activitatea literară. (...) Deci am isprăvit.*

Pe parcursul anului 1913, *Rampa* reflectă și climatul politic din acele vremuri. Era cumva inevitabil ca antisemitismul să iasă la suprafață în urma unui scandal la Teatrul Național din Iași, unde director era pe atunci Mihail Sadoveanu.

Rampa, marți, 7 mai 1913, nr. 479, „Anarhia de la Teatrul Național din Iași”:

Dl. Sadoveanu e răspunzător de gesturile d-lui Dragomir care e și un „iresponsabil”.

În următoarele numere publicația acordă ample spații situației de la Teatrul Național din Iași, motiv pentru care ziarul *Unirea* afirma că „*Rampa* e gazeta jidanilor”, iar Ministrul Instrucțiunii Publice cere o anchetă. *Rampa* revine asupra situației create în numărul său de miercuri, 15 mai, 486, publicând sub semnătura lui Dinu Dumbravă un articol intitulat „Iarăși, jidanii... noștri?”:

Ziarul nostru nu face deosebire de naționalitate. Prețuim meritul, nu actele de naștere. Pentru noi naționalismul – și mai ales antisemitismul în artă – e cea mai absurdă concepțiune pe care și-o pot face numai mințile înguste închise în niște creeri fără idei.

Primirea în Academia Romană a lui Barbu Șt. Delavrancea este un prilej pentru Liviu Rebreanu; el însuși va deveni membru al Academiei peste un sfert de secol, un prilej de meditație asupra situației scriitorilor.

Rampa, duminică, 2 iunie 1913, nr. 503-504, pagina 3:

Literatura nu prea are trecere la Academia Romană. Scriitorii nu sunt admiși printre membrii ilustrului corp decât atunci când nu mai fac literatură sau când fac puțină și slabă. Dintre cei 36 de membri abia dacă trei-patru sunt scriitori sau au legătură cu literatura. Însăși secția literară e alcătuită numai de savanți între care domnii Duiliu Zamfirescu și Barbu Delavrancea trebuie să se simtă foarte stingheri... Să ne mai mirăm oare că Academia se interesează de cultura peștelui, de creșterea porcilor, și de alte asemenea lucruri mult mai interesante ca literatura?

Dimitrie Anghel revine în paginile *Rampeii* de marți, 11 iunie 1913, nr. 512, cu un articol intitulat „Moravuri literare”. Anghel dă o replică doamnei Izabela Sadoveanu care în *Viața Românească* recenzase cartea Nataliei Negru *Mărturisiri*. Anghel s-a simțit dator să îi ia apărarea Nataliei Negru, soției lui, fosta nevastă a prietenului său Șt.O. Iosif.

Sâmbătă, 28 septembrie 1913, nr. 522, *Rampa* apare în format mare. Pe prima pagină este articolul „În sfârșit! Ce este *Rampa*” semnat de N.D.Cocca.

*În sfârșit? Parcă nici mie nu-mi vine s-o cred. Am fâgăduit de atâtea ori în anii trecuți, am anunțat în atâtea rânduri cu surle și fanfare că *Rampa* își va mări formatul, că *Rampa* se va transforma, că *Rampa* așa și pe dincolo, și că o nouă eră de autocritică*

serioasă și de îndrumare artistică se va inaugura în paginile ziarului acestuia, pe cât de modest pe atât de nenorocit, încât astăzi când văd schimbarea formatului cu ochii și când nădăjduiesc mai ales o schimbare a cuprinsului, mă întreb cu grijă dacă și strigătul ăsta scos din inimă „În sfârșit” n-o fi cumva decât tot începutul unei alte serii negre de înfrângeri și de dezamăgiri. (...)

Rampa, în noul format, este susținută financiar de Leon Popescu, proprietarul Teatrului Liric din București. Evident, teatrul ocupa mai mult spațiu în paginile *Rampeii*, care va continua pe parcursul anului 1913 să semnaleze noi apariții editoriale, să recenzeze numerele revistelor culturale, să publice articole despre situația literaturii în țările vecine. Merită reținut articolul despre Basarabia din numărul de marți, 22 octombrie 1913, 544, ilustrat cu fotografiile ale țăranilor și Cetatea Sorociei.

Izbucnirea Primului Război Mondial avea să afecteze apariția publicațiilor. *Rampa* re apare în format mic sub denumirea *Rampa Nouă Ilustrată*, ziar cotidian. Director este M. Faust-Mohr. Noua denumire a publicației este prezentată în articolul-platformă semnat de T. Dușulescu-Dușu „Desăvârșirea frumosului în cea mai prielnică atmosferă artistică, aceasta e permanenta grijă a *Rampeii N.I.* (...)”. Regăsim în noua serie și semnăturile consacrate ale lui Eugen Lovinescu și Liviu Rebreanu, alături de Andrei Braniște, Constantin Graur. *Rampa* pare că încă își caută o nouă formulă, pare că nu mai are verva de odinioară. Ziarul are și greșeli, iar apariția articolului „Corectura”, semnat Flaviu, vineri, 20 mai 1916, nr. 249, ilustrează starea presei din acea vreme, inclusiv a *Rampeii N.I.*:

(...) Nici o gazetă nu este corectată ca lumea; și nici chiar „Rampa Nouă Ilustrată” care ca ziar literar ar trebui să fie mai prețioasă decât altele, nu am reușit până acum să remediem un rău, inexistent în apus, general și permanent la noi. (...) De ce nu putem avea corectura care se cade? (...).

În *Rampa N.I.*, sâmbătă, 21 mai 1916, nr. 250, Eugen Lovinescu ține să îl pună la punct pe Tudor Arghezi în articolul intitulat „Ironii”:

(...) Sunt scriitori parazitari. Pamfletarii și mai ales pamfletarii români. De la sine nu au nimic de spus. Sunt în funcție de alții. Sunt viermina ce trăiește din prisosul organismelor vii. D.T. Arghezi este o astfel de viermina. (...). D. Arghezi se proptește pentru a-mi vorbi în numele frumosului și al talentului! O ironie! Și cu aceasta închei pentru totdeauna cu d. Arghezi. A trecut vremea naivității...

Intrarea lui George Coșbuc în Academie este adusă în atenția opiniei publice în *Rampa* nr. 251, duminică, 22 mai 1916, semnatarul articolului, Andrei Braniște, opinând că „răsplata vine cam târziu”.

„Literatura românească după război” este o radiografie făcută în *Rampa*, o zi mai târziu, sub semnătură N.Porsenna.

Pe parcursul anului 1916 a mai semnat în *Rampa* B. Fundoianu. *Rampa* aduce în atenție, spre sfârșitul anului 1916, ideea teatrului la sate.

În timpul Primului Război Mondial, *Rampa Nouă Ilustrată* apare cu întreruperi. Reținem în cursul anului 1919 semnătura lui Lucian Blaga: „Poemele lunii” în rubrica „Note Literare” (luni, 7 iulie, nr. 531, anul III) și ancheta *Rampeii*: „Ce autor vă place mai mult?” (8 iunie, nr. 531, anul III).

Pe parcursul anului 1920 *Rampa* pare că încearcă să se regăsească. Apar articole despre literatură și scriitori, dar există și scăpări. De exemplu, Romanul *Ion* al lui Liviu Rebreanu a apărut – așa cum recunoștea chiar el mai târziu – în condiții anonime. Și totuși Rebreanu era colaborator al *Rampeii*.

*Ei bine, află că Ion a apărut într-o totală indiferență critică. Nu s-a scris un articol, nu s-a publicat o notiță, cartea a apărut într-o desăvârșită tăcere. Singurul meu critic, acela care a făcut spontan rezonanță cărții, a fost lectorul din marele public, spunea Liviu Rebreanu în *Vremea*, VIII, nr. 416, din 1 decembrie 1935, paginile 5 și 11, într-un interviu semnat de Camil Baltazar.*

Tot în anul 1920, *Rampa* se întreabă, preluând tema din ziarul francez *Figaro*, dacă femeia poate accede în Academie. Era așadar o temă nouă pentru acele vremuri în care femeia nu se bucura de o mare simpatie. *Rampa*, sâmbătă, 9 octombrie 1920, nr. 888:

(...) În toate izbânzile femeii se amestecă reaua voința deghizată, dezaprobarea tacită, dacă nu persecuția fățișă a bărbaților, uniți într-o ligă secretă împotriva ei.

Tema abordată de *Rampa* dădea de gândit. De altfel, și în paginile *Rampeii* greu putea fi descoperită semnătura unei femei. Femeile erau prezente mai mult în interviurile care le erau luate actrițelor, dat fiind specificul publicației.

Anul 1922 este unul mai bun pentru *Rampa*. Printre colaboratori se numărau B. Fundoianu, Andrei Braniște, Mircea Rădulescu, Eugen Relgis, Victor Eftimiu, Emil Isac, Al. Petrovici.

Rampa redenumeste paginile publicației. Luni, 30 ianuarie 1922, anul VI, nr. 1277, pagina a treia se numește „Literatură și Artă”. Pagina a doua este „Ziarul Femeii”, paginile patru și cinci „Teatru/Muzică”, paginile șase și șapte „Informații”, pagina opt „Spectacolele de astăzi”.

În numărul 1398 din 30 iunie 1922, regăsim articolul „Scrieți, scrieți pentru Dumnezeu! Dar numai dacă aveți ceva de spus”. Sunt reflecții în jurul concursului „Asociației criticilor”.

Toată lumea scrie. Scrie oriunde, despre orice și oricât. Și toți aceștia sunt convinși că au făcut un lucru bun și că – din nepricepere, din invidie, din indiferență – nu sunt apreciați.

Rampa aduce în discuție și problema limbii române în numărul 1427, joi, 3 august 1922, în articolul „Polemici filologice”, după ce un ziar de mare tiraj a provocat o vie discuție pe tema variantei corecte în limba română: „funeralii” sau „funerarii”.

Trebuie popularizată filologia? Evident, da. Fiindcă, dacă ea nu poate provoca curente, poate însă lupta contra lor. Încercarea de italianizare a limbii noastre, făcută la mijlocul secolului trecut, s-a încheiat cu un lamentabil eșec. Dar lupta contra potopului de neologisme – mai ales – barbarisme înregistrează un remarcabil succes. (...)

Problemele literaturii capătă consistență în paginile *Rampeii* în cursul anului 1922. Problema ilustrării cărților, soarta scriitorilor, literatura pentru copii, problema cărților de artă sunt subiecte abordate de *Rampa*.

Problema literaturii românești este analizată și de Leon Donici în numerele 1545-1546, din 21-22 decembrie 1922, în articolul „Literatura de azi și de mâine”.

Primul deceniu de apariție al *Rampeii* consacra o publicație cu totul nouă în peisajul publicistic românesc. O astfel de publicație de „Teatru, Muzică, Literatură și Artă” – așa cum își spunea încă de la primul număr – cu greu și-ar găsi locul, dacă și l-ar găsi, în peisajul contemporan. Meritul *Rampeii* este indiscutabil. Nume mari din literatura română au scris în paginile publicației încă de la primele numere. *Rampa* avea să devină, mai ales după primul deceniu de existență, exact ceea ce și-a propus: „un organ de luptă și îndrumare artistică”.

Referințe bibliografice:

1. *Rampa*, nr. 1, duminică, 16 octombrie 1911
2. *Rampa*, nr. 2, luni, 17 octombrie 1911
3. *Rampa*, nr. 3, miercuri, 19 octombrie 1911
4. *Rampa*, nr. 4, joi, 20 octombrie 1911
5. *Rampa*, nr. 40, sâmbătă, 3 decembrie 1911
6. *Rampa*, nr. 62, duminică, 1 ianuarie 1912
7. *Rampa*, nr. 65, vineri, 6 ianuarie 1912
8. *Rampa*, nr. 140, luni, 9 aprilie 1912
9. *Rampa*, nr. 191, 11 iunie 1912
10. *Rampa*, nr. 234, joi, 2 august 1912
11. *Rampa*, nr. 299, joi, 18 octombrie 1912
12. *Rampa*, nr. 326, luni, 19 noiembrie 1912
13. *Rampa*, nr. 352, joi, 20 decembrie 1912
14. *Rampa*, nr. 359, joi, 3 ianuarie 1913
15. *Rampa*, nr. 367, 12 ianuarie 1913
16. *Rampa*, nr. 479, 7 mai 1913
17. *Rampa*, nr. 486, miercuri, 15 mai 1913
18. *Rampa*, nr. 503-504, duminică, 2 iunie 1913
19. *Rampa*, nr. 512, marți, 11 iunie 1913
20. *Rampa*, nr. 522, sâmbătă, 28 septembrie 1913
21. *Rampa*, nr. 544, marți, 22 octombrie 1913
22. *Rampa Nouă Ilustrată*, nr. 249, vineri, 20 mai 1916
23. *Rampa Nouă Ilustrată*, nr. 250, sâmbătă, 21 mai 1916
24. *Rampa Nouă Ilustrată*, nr. 251, duminică, 22 mai 1916
25. *Rampa Nouă Ilustrată*, nr. 252, luni, 23 mai 1916
26. *Rampa*, nr. 531, anul III, luni, 7 iulie 1919
27. *Rampa*, nr. 532, anul III, 8 iunie 1919
28. *Rampa*, nr. 888, sâmbătă, 9 octombrie 1920
29. *Rampa*, nr. 1277, anul VI, luni, 30 ianuarie 1922
30. *Rampa*, nr. 1398, 30 iunie 1922
31. *Rampa*, nr. 1427, joi, 3 august 1922
32. *Rampa*, nr. 1545, 21 decembrie 1922
33. *Rampa*, nr. 1546, 22 decembrie 1922
34. *Vremea*, nr. 416, anul VIII, 1 decembrie 1935